

ТИМЧИК МАРІЯ ІВАНІВНА

(Теребовлянський коледж культури і мистецтв)

Тимчик Марія Іванівна народилася 8.10.1981 року в смт. Врадіївка Миколаївської області.

В 1998 році закінчила Теребовлянську СШ №1. В 2003 році закінчила Тернопільський національний педагогічний університет, історичний факультет, здобувши кваліфікацію вчитель історії та правознавства. В 2014 році Закінчила Тернопільський національний педагогічний університет, факультет післядипломної освіти по спеціальності «Психологія», здобувши кваліфікацію психолог.

На замовлення Державного методичного центру навчальних закладів культури і мистецтв України розробила програму нормативної навчальної дисципліни «Психологія» підготовки молодшого спеціаліста напрямку 6.020208 «Декоративно-прикладне мистецтво» спеціальності 5.02020801 «Декоративно-прикладне мистецтво» (Київ, 2013), програму нормативної навчальної дисципліни «Психологія» підготовки молодшого спеціаліста напрямку 0202 «Мистецтво» спеціальності 5.02020201 «Хореографія» (Київ, 2013)

З 2004 року працюю викладачем суспільних дисциплін в Теребовлянському коледжі культури і мистецтв.

Марія ТИМЧИК (м. Теребовля)

НЕТЛІННИЙ ФАКЕЛ МИСТЕЦТВА – ВОНИ ЗАПАЛИЛИ В СЕРЦЯХ ...

Тернопілля – край народного мистецтва в Україні. Славна колиска народних лицарів і славетних постатей Северина Наливайка, джерело невмирущої пісні соловейка України Соломії Крушельницької, полум'яного слова Маркіяна Шашкевича, голосної кобзи Дениса Січинського, Михайла Вериківського, сонячної палітри Олени Кульчицької, Антона Манастирського, Якова Гніздовського, батьківщина чародіїв сцени Йосипа Гірняка, Василя Юрчака, Катерини Рубчакової, Леся Курбаса, Мар'яна Крушельницького, Павла Загребельного, Мирослава Коцюлима, скульптора Михайла Паращука. Тут жили і творили вчений фольклорист та етнограф Володимир Гнатюк, письменники Богдан Лепкий, Володимир Гжицький, Улас Самчук, поети Юліуш Словацький. Микола Тарновський, Олег Ольжич, основоположник українського монументального, станкового мистецтва Михайло Бойчук і його брат Тимофій (Тимко), краєзнавець Ігор Герета, співці невмирущої слави українських січових стрільців Михайло Гайворонський, Роман Купчинський, Левко Лепкий, Степан Чарнецький...

Потужний і яскравий пласт мистецтва, а також своїх вихованців залишили митці-викладачі мистецького навчального закладу в древній княжій Теребовлі: Ваврик Є.П., Набитович Р.Й., Носатий М.Д., Нечай А.Р., Николишин І.О., Олійник О.М., Форгель М.Я. та ін.

Ця стаття розкриває яскраву мистецьку сторінку життя митців-педагогів надзбручанців ХХ-ХІ століть. Вони – талановиті, яскраві митці ті, котрі творили народне аматорське та професійне мистецтво та організовували велелюдні дійства та передавали свої знання молодому поколінню – студентам.

БОЙЧУК Михайло Львович (30. 10. 1882, с. Романівка, нині Теребовлянського р-ну – 13. 07. 1937 року, м. Київ) – живописець, графік. Один із засновників монументального мистецтва України ХХ ст. Брат *Тимка Бойчука*, батько *Г. Бойчук-Щепко*. Член НТШ (1912). Навчався в студії *Ю. Панькевича* у Львові. 1899-1906 на кошти НТШ і митрополита *А. Шептицького* студіював у Віденській, Краківській та Мюнхенській академіях мистецтв. 1908-1911 роках удосконалював майстерність у Парижі, де брав участь у виставках; 1909 році заснував тут майстерню неовізантійського мистецтва, яка стала початком його творчої школи.

У 1910 **Михайло Львович** Бойчук повернувся на батьківщину: працював над монументальними розписами у м. Ярослав (нині Польща), реставрував ікони в Національному музеї у Львові, розписав церкву монастиря оо. Василян у с. Словіта (нині Золочівського р-ну

Львівської обл.), намалював ікону “Покрова Святої Богородиці”, автопортрет та ін. У 1912-1914 роках провів реставраційні роботи в с. Лемеші (нині Козелецького р-ну Чернігівської обл.). На поч. 1-ї світ. війни російська влада відправила Бойчука в заслання, звідки повернувся у Київ навесні 1917 р.

Бойчук М.Л. Співзасновник Української АМ (1917; від 1922 – Інститут пластичного мистецтва, від 1924 р. – Київський художній інститут), де працював до 1936. Фундатор АРМУ (1925). 1930-1932 – керівник кафедри композиції АМ у Ленінграді (нині Санкт-Петербург, РФ). Під час реставрації Софійського собору запропонував свій метод закріплення фресок. Реставрував музей Ханенків у Києві, Єлецький монастир у Чернігові. Виступив як художник-новатор у галузі монументального мистецтва; підготував плеяду учнів (*Т. Бойчук, А. Іванова, І. Липківський, О. Павленко, І. Падалка, В. Седляр та ін.*). Основні твори Бойчука і бойчукістів: розписи Луцьких казарм у Києві (1919), санаторію ім. ВУЦВК на Хаджибеївському лимані в Одесі (1928), Червонозаводського театру в Харкові (1933-1935). Автор декорацій для вистав “Молодого театру” в Києві (1918), низки портретів викладачів Київського кооперативного інституту (1925), ескізів gobelena “Обжинки” (1935) тощо. Основа його мистецтва – творення національного стилю, що характерний композиційною ясністю, високою пластичною культурою та досконалою майстерністю. В монументальному стилі Бойчука М.Л. органічно переплетено орнаментальність візантійських фресок із врівноваженою ритмічною та колірною гармонією італійського Проторенесансу, іконопису й українські народні картини. 25 листопада 1936 органи НКВС заарештували Бойчука М.Л. і згодом розстріляли. Більшість творів митця знищили; його учні також загинули або зазнали репресій; школу “бойчукістів” розгромили. Відродження імені Михайла Бойчука та його спадщини відбулося у 1980-1991 роки в містах України була експонована виставка “Бойчук і бойчукісти, бойчукізм”. Іменем митця названі вулиці в Тернополі й Теребовлі. 1990 засновано *обласну мистецьку премію ім. М. Бойчука*. В с. Романівка встановлено пам’ятник братам Бойчукам (1992, скульптор *Б. Рудий*). Ім’я Бойчука присвоєне Київському інституту декоративно-прикладного мистецтва і дизайну [1-6].

БОЙЧУК Тимофій (Тимко) Львович (27. 09. 1896, с. Романівка, нині Теребовлянського р-ну. – 1922, м. Київ) – живописець-монументаліст. Брат і учень *Михайла Бойчука*. Навесні 1914 р. разом із братом виїхав у с. Лемеші на Чернігівщині. Після початку 1-ї світової війни відправлений у заслання на Соловки. Навесні 1917 прибув до Києва, навчався в АМ і працював під керівництвом брата в галузі монументального і станкового малярства. Твори Тимофія (Тимка) Бойчука – переважно сюжетні композиції із зображенням селянського життя: “Сцена з базару”, “Вулиця в містечку” (обидві – 1916), “Коні на пасовиську” (1917), “Хлопець і дівчина”, “Баби на на городі”, “Садять картоплю”, “У шевській майстерні”, “Біля яблуні” (всі – 1919-21), “Автопортрет” (1920) та ін. Композиційна система, структура образів, тональна гама творів митця ґрунтовані на глибокому вивченні мистецтва епохи Проторенесансу, візантійського малярства, давньо-руського іконопису й українського народного мистецтва. Тимко Бойчук брав участь у розписах Луцьких казарм у Києві (1919) та Київського оперного театру. Виконав разом з І. Падалкою ілюстрації до збірки для дітей “Барвінок” (1919). Майже всі твори Т. Бойчука були знищені під час розгрому “бойчукістів”; ті, що збереглися, нині у фондах НХМ (Київ) і ДТГ (Москва, РФ) [7-10].

ВАВРИК Євген Петрович (24. 08. 1949, с. Костянтинівка, нині Тернопільського р-ну) – режисер. Дипломант 1-го міжнародного фестивалю телефільмів “Мій рідний край” (1999, м. Ужгород). Від 1956 – в Тернополі.

Закінчив Теребовлянське культурно-освітнє училище (1967), Харківський інститут культури (1971), Київський театральний інститут (1981). 1971-1982 – викладач, завідувач відділом Теребовлянського культурно-освітнього училища, 1982-85 – режисер, художній керівник палацу культури (далі ПК) “Октябрь” (нині ПК “*Березіль*” ім. *Леся Курбаса*) у Тернополі, 1985-1987 – старший інспектор Тернопільського обласного управління культури.

У 1987-1988 рр. – завідувач літературною частиною, режисер-постановник Тернопільського

обласного музично-драматичного театру ім. Т. Шевченка. Від 1990 – на творчій режисерській роботі. Постановник спектаклів: у Тернопільському музично-драматичному театрі “Любов, джаз і чорт” Ю. Грушаса, “Шлюб за оголошенням” В. Канівця, “Сотниківна” *Б. Мельничука*, Є. Ваврика (за однойменною повістю *Б. Лепкого*); у Херсонському театрі ім. М. Куліша – “Ой, Морозе-Морозенку” *Л. Крупи*; у Львівському обласному театрі ім. Ю. Дрогобича (м. Дрогобич) – “Яничари” Р. Іванчука і *Б. Антківа*; у Львівському драматичному театрі Західного оперативного командування (колишнє ПрикВО), “Василько – князь Теревовельський” *Л. Крупи*; у Київському академічному драматичному театрі ім. І. Франка – “Даринка, Гриць і нечиста сила” В. Бойка, “Санаторійна зона” М. Хвильового (разом з С. Данченком) та ін.; у ПК “Березіль” – “Прапороносці” *О. Гончара*, Б. Олійника і *О. Білаша*. Режисер телефільмів, автор сценаріїв і головний режисер-постановник масових дійств та видовищ, зокрема творчих звітів Тернопільщини в НП “Україна” (м. Київ) “Горнись до тебе, Україно” (2000), “Україна – єдина” (2003) [11].

НАБИТОВИЧ Роман-Антон Йосипович (15. 04. 1940, с. Головецьк Сколівського р-ну Львівської обл.) – співак, педагог. Заслужений працівник культури України (1997). Закінчив диригентсько-хоровий факультет Харківського інституту культури (1968, нині академія культури).

Від 1968 – викладач музичної літератури і завідувач музичним кабінетом у Теревовлянському культурно-освітньому училищі (нині коледж культури і мистецтв).

У 1975-1991 рр. – проректор народного університету культури при цьому навчальному закладі. Соліст (тенор) академічного хору і камерного хору викладачів “Благовіст” (лауреат 3 міжнародного конкурсу хорового мистецтва ім. Лесі Українки (м. Луцьк), 1996), учасник етнографічної лабораторії народної творчості й автентичного фольклору “Мелос” (усі – при тодішньому училищі культури). Від 1980 – учасник і соліст Струсівської заслуженої капели бандуристів України “Кобзар” Теревовлянського р-ну. У репертуарі Р.Набитовича – українські народні та сучасні пісні, романси, класичні твори [12].

НЕЧАЙ Анатолій Романович – викладач, режисер, сценарист, актор, громадський діяч.

Народився 08 лютого 1956, с. Варваринці, Теревовлянського р-ну, Тернопільської обл., помер 14 червня 2015, похований в с. Струсів, Теревовлянського р-ну.

В 1987 р. закінчив Київський інститут культури ім. О. Корнійчука, спеціальність культурно-освітня робота, присвоєно кваліфікацію культосвітній працівник, керівник самодіяльного театрального колективу (курс народного артиста України В.І.Склярєнка).

37 років працював викладачем театральних дисциплін Теревовлянського вищого училища культури, голова профспілкового комітету працівників училища, член президії Тернопільської обласної профспілки працівників культури.

В 1988 р. створив театр-студію «Рампа», який в 2002 р. отримав звання «народний аматорський». У 2003 р. на Відкритому фестивалі молодіжних театральних колективів «Овації» театр-студія «Рампа» став володарем Гран-Прі. Здійснено більше 10 театральних постановок.

За вагомий внесок у розвиток української культури, 27 червня 2007 р. Анатолію Романовичу присвоєно почесне звання «Заслужений діяч мистецтв України», відмінник освіти України. Нагороджений нагрудним знаком Антона Макаренка, грамотами Орденаріату Коломийсько-Чернівецької Єпархії Української греко-католицької церкви за прославу слуги Божого патріарха, кардинала Йосипа Сліпого, полковник Українського козацтва.

Нечай А.Р. у 1991-2013 рр. головний режисер та автор сценаріїв 12 творчих звітів мистецьких колективів Береженського, Підгаєцького, Підволочиського, Чортківського, Теревовлянського районів та Теревовлянського вищого училища культури, Всеукраїнських фестивалів «Дзвони Лемківщини» (2001), козацької пісні «Байда» (2008).

Засновник регіонального етнографічного фестивалю «Забави у княжому місті» (2008), аматорського театру «Закерзоння» м. Рясів, Підкарпатського воєводства, республіка Польща (2009), «Земля розп'ята на хресті історії», автор п'єси і виконавець головної ролі Кардинала Йосипа Сліпого в Оді пошани і вдячності «Ісповідник віри» (2002), Неперевершений виконавець ролі князя Василька Теревовельського [13].

НИКОЛИШИН Ігор Олексійович народився 25 липня 1962 року у місті Рогатин Івано-Франківської області. Перші кроки в хореографії зробив в дитячому ансамблі танцю під керівництвом Софії Федорівни Грицишин.

Після закінчення Рогатинської СШ №2 у 1977 р. вступив до Тереховлянського культосвітнього училища на відділ хореографії. У 1980-1984 роках навчався у Київському інституті культури ім. О.Корнійчука на хореографічному факультеті.

Викладав хореографію в Самбірському культурно-освітньому училищі.

У 1984-1986 роки – проходив строкову військову службу.

Починаючи із 1986 р. Ігор Олексійович викладав хореографічні дисципліни у Тереховлянському вищому училищі культури (зараз коледж культури і мистецтв), засновник і незмінний керівник народного ансамблю танцю «Любисток» упродовж 27 років.

Під орудою Ігоря Олексійовича колектив брав участь у багатьох Всеукраїнських і Міжнародних конкурсах, побував на гастролях у Польщі, Сербії, Італії, а малими складами виступали у Німеччині, Франції, Португалії та Іспанії.

Хореограф-творець із вишуканим стилем і смаком створив понад 30 хореографічних номерів – балад, композицій, картинок, мініатюр. Усі вони – проникливі, ліричні, героїчні – є, безумовно, українськими за музикою, хореографічною лексикою та світобаченням. А «Гопак» у постановці Ігоря Олексійовича був справжньою візитівкою ансамблю української автентики. Жоден концерт не проходив без цього танцю і завжди викликав бурхливі овації публіки не лише в Україні, а й за кордоном.

Його креативний розум і професійний балетмейстерський талант спромоглися природно поєднати різноманітні хореографічні течії й напрямки, створивши сучасну яскраву народно-сценічну хореографію з «вимережаною надзбучанською» манерою виконання.

Для нього досить було пластичної фрази чи інтонації або лише кількох характерних рухів, щоб створити цілі хореографічні полотна, серед яких всім відомі «Весняний гопак» та «Лелеки», «Чардаш» та «Купальська ніч», «Такая їх доля», «Молдавський танець», «Полька на вулиці», «Притупи», «Думи», «Невільники», «Козацькі забави», «Циганський танець» і, звичайно, перейняті духом рідного Прикарпаття у поєднанні з вилеліаним Галько-Подільським стилем, з дещо з присмаком настальгії – повні кипучості, енергії та бадьорості хореографічні композиції «Гуцульська рапсодія» та «Опришки».

Відзначимо, що Николишин Ігор Олексійович співавтор сценарію, головний балетмейстер та постановник хореографічно-пластичних номерів в художньо-театралізованих дійствах «Воскресла, воскресла моя Україна», «Ісповідник віри», «Земля, розп'ята на хресті історії».

Після створення у 2002 р. Національної хореографічної спілки України Ігор Николишин став головою Тернопільського обласного осередку спілки.

У 2009 – 2013 роках очолював ансамбль народного танцю «Надзбручанка» Тернопільської обласної філармонії.

За високі професійні досягнення під керівництвом Ігоря Николишина «Надзбручанка» отримала звання «Академічного», а у 2013 р. здобула І-шу премію на Всеукраїнському фестивалі-конкурсі народної хореографії імені Павла Вірського у м. Києві.

Постановки Ігоря Олексійовича посіли вагомe місце в репертуарі колективу, додали неповторності та збагатили програму ансамблю. Просякнуте гумором хореографічне дійство «Вечори на хуторі біля Диканьки», створений на основі фольклору Борщівського краю танець «Дзюмбалики» та інші постановки значно підвищили професійний рівень колективу. Так, 22 листопада 2017 р. саме з танцем «Дзюмбалики» на V Всеукраїнському фестивалі-конкурсі народної хореографії ансамбль танцю «Надзбручанка» знову став лауреатом I премії.

Працюючи у «Надзбручанці» Ігор Олексійович не припиняв керувати ансамблем народного танцю «Любисток». Під його керівництвом колектив неодноразово отримував найвищі нагороди Всеукраїнських і Міжнародних конкурсів та фестивалів.

Впродовж 12 років Ігор Олексійович очолював циклову комісію народної хореографії Тереховлянського вищого училища культури.

У вересні 2017 р. Ігор Николишин заснував дитячу студію танцю «Любисток» при Тербовлянській дитячій мистецькій школі, втіливши свою давню мрію про ступеневу хореографічну освіту.

Ігор Николишин жив – як танцював: з ентузіазмом, високо піднятою головою, посмішкою, щиро, натхненно, не стримуючи польоту фантазії. Щорепетиції, щозаняття, щоконцерту віддавав студентам і танцю всього себе.

За особистий внесок у розвиток національної культури і мистецтва, вагомі творчі здобутки Указом Президента України 6 серпня 1999 р. Николишину Ігорю Олексійовичу присвоєно почесне звання «Заслужений працівник культури України». В жовтні 2003 р. за досягнення в галузі хореографічного мистецтва його нагороджено почесною відзнакою «Медаль Павла Вірського». У червні 2005 р. Ігоря Олексійовича нагороджено знаком «Відмінник освіти України» і присвоєно почесне звання, в травні 2012 р. відзнакою «Честь і слава Тернопільщини» III ступеня.

22 жовтня 2017 року Ігор Олексійович Николишин передчасно пішов з життя та назавжди залишиться у пам'яті всіх, хто його любив та знав; у поставлених ним танцях, що увійшли до скарбниці народно-сценічного хореографічного мистецтва України [14].

ФОРГЕЛЬ Михайло Якубович (27. 08. 1952, с. Новосілка Підволочиського р-ну – 29. 09. 2006, м. Тернопіль) – діяч культури, театрознавець. Заслужений діяч мистецтв України (2002).

Закінчив Київський інститут культури (1977, нині національний університет культури і мистецтв), Державний інститут театрального мистецтва у м. Москва (1989, РФ). Працював на викладацькій роботі у Тербовлянському культурно-освітньому училищі (нині коледж культури і мистецтв), у Тернопільському обласному Будинку народної творчості, обласному управлінні культури.

Від 1985 – художній керівник Тернопільської обласної філармонії, 1992-2006 – художній керівник Тернопільського обласного драматичного театру (нині академічний обласний український драматичний театр імені Тараса Шевченка). У 2007 засновано премію ім. М. Форгеля фестивалю «Тернопільські театральні вечори. Дебют» [15].

Література

1. Дуда І. Майстер фрески // Вільне життя - 1982. - 30 жовт.;
2. Білокінь С. Михайло Бойчук: Джерела й література. - К., 1986;
3. Юрчишин О. Життя, віддане мистецтву: Листування М. Бойчука. - К., 1990;
4. Ріпко О. Бойчук і бойчукісти, бойчукізм: Каталог виставки. - Л., 1991;
5. Вони прославили наш край: Бібліографічний посібник. - Т., 2002. С. Білокінь (ЕСУ)
6. Бойчук Михайло Львович І. Дуда. ТЕС.1 т. – С.179.
7. Кушнерик Г. Трагічна доля братів Бойчуків // Тербовлянщина: Краєзнавчий і літературно-мистецький альманах-календар на 2001 рік. - Т., 2001;
8. Вони прославили наш край: Бібліографічний посібник. - Т., 2002.
9. І. Дуда, Г. Кушнерик. Н. Саєнко (ЕСУ).
10. І. Дуда, Г. Кушнерик. Бойчук Тимофій (Тимко) Львович. – ТЕС.1. т. – С.179.
11. П. Медведик. Ваврик Євген Петрович. ТЕС. – Т.1. – С.239.
12. Г. Кушнерик, О. Чайка. Набитович Роман-Антон Йосипович. – ТЕС 2. – С.605.
13. Тимчик М. Мат-ли сімейного архіву родини Нечай Лесі Петрівни.
14. Тимчик М. Мат-ли сімейного архіву Николишин Світлани Миколаївни
15. Б. Мельничук, Л. Щербак. Форгель Михайло Якубович. ТЕС. – Т.ІІІ. – С.665.